Iranian Independent Islamic Human Rights Commission
کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران
لجنه حقوق الانسان الاسلامیه فی ایران

تضمین احترام به حق تصویر کودکان: توهم حمایت؟

امور پژوهشی، آموزشی و ترویجی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

تابستان ۱۴۰۳

توضیحات مقدمانی کمیسیون:

پیشرفت های فناوری های نوین و برخی رویه ها و رفتارهای شکل گرفته در سبک زندگی جدید انسانها در سراسر جهان، جدای از دستاوردها و جنبه های مثبت ، چالشهای جدیدی را فراروی حوزه های مختلف حقوق بشر از جمله حقوق کودک قرار داده اند.یکی از نمونه های چالشهای جدید به موضوع نشر عکس کودکان در فضای مجازی با انگیزه ها و اهداف مختلف از جمله فعالیت تجاری، جلب مخاطب بیشتر یا انواع سو استفاده های غیر اخلاقی و جنسی مربوط میشود. کشورهای گوناگون برای مواجهه با این چالش ودر جهت حمایت از کودکان، سیاست گذاری ها یا قانونگذاریهای جدید را در دستور کار قرار داده اند. اخیرا فرانسه در این خصوص قانونی را تصویب کرد تا مانع برخی سو استفاده ها در زمینه نشر عکس کودکان در فضای مجازی حتی از سوی والدین کودکان شود. این مصوبه بازتابهایی در محیط های علمی داشت از جمله نویسنده نوشتار کوتاه حاضر، مروری بر این مصوبه انجام داد . همانگونه که در عنوان نوشتار ملاحظه میشود، نویسنده با طرح استفهامی موضوع« توهم حمایت؟» این تردید را مطرح کرده که مصوبه مزبور بتواند حمایت موثری از حقوق کودکان در زمینه یاد شده به عمل آورد.

در متن نوشتار، نویسنده سعی کرده اولا اصل مشکل موجود در فرانسه را تا حدودی تبیین نماید از این حیث که نشر عکس کودکان به ویژه در سنین پائین و از سوی نزدیکان کودکان در چه سطحی و با چه پیامدهایی صورت می گیرد. ثانیا این پرسش را برجسته کرده که آیا از این طریق بهتر است به حمایت از کودکان برخاست یا اولویت را باید به سرمایه گذاری روی آموزش خانواده ها و ارتقای آگاهی های عمومی اختصاص داد. در نهایت نویسنده معتقد است که قانون حاضر به نظرات و تذکرات موجود در دکترین علما و متخصصان موضوع توجه لازم را معمول نداشته فلذا بعید است بتواند اثر مثبت قابل توجهی در رفع چالش موجود برجای گذارد.

فارغ از هر گونه داوری در خصوص نظرات نویسنده این نوشتار کوتاه، مطالعه این قبیل تحولات قانونی در دیگر کشورها و آشنایی با بازخورد این اقدامات در محیط های علمی می تواند زمینه ساز آن باشد که ما نیز در کشورمان به وضع حق تصویر کودکان و ابعاد رعایت یا عدم رعایت حقوق انسانی توجه بیشتری کنیم و ضمن بهره مندی از تجربه دیگر کشورها ،گام های موثری برای رفع چالشهای موجود برداریم .

برای رعایت همه جانبه حقوق کودک لازم است تلاشهای متنوعی از سوی دولت و سایر بازیگران موثر در کشور صورت پذیرد. امید است این قبیل اطلاع رسانی ها زمینه تقویت حساسیت های همگانی برای تلاشگری در جهت ارتقای حقوق کودکان را فراهم آورد.

امور پژوهشی، آموزشی و ترویجی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

تیرماه ۱۴۰۳

♦نویسنده : سمیرا علیوئی(Samira Allioui)، عضو هیئت علمی و پژوهشگر مرکز مطالعات بین‌المللی و اروپایی دانشگاه استراسبورگ

♦برگردان فارسی: مرضیه حججی، پژوهشگر حقوق بین الملل و همیار کمیسیون / ویرایش و نهایی سازی متن در امور پژوهشی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران، تیرماه ۱۴۰۳

♦ماخذ : هاب (قطب) حقوق بشر آکسفورد، ۱۸ ژوئن ۲۰۲۴

متن مقاله:

قانون شماره ۲۰۲۴-۱۲۰[مصوب مرجع قانونگذاری فرانسه] در مورخ ۱۹ فوریه ۲۰۲۴، مربوط به تضمین احترام به حق تصویر کودکان، چندین ماده از قانون مدنی فرانسه را در رابطه با اختیارات والدین اصلاح می کند. هدف آن حفاظت بهتر از تصویر کودکان در شرایطی است که تصویر کودکان بیش از حد در اینترنت قرار داده میشود، به ویژه توسط والدین کودکان. با این حال، این قانون فقط اصول موجود در قانون مدنی را تصریح یا مجدداً مورد تایید قرار می دهد و بیشتر باعث ایجاد تناقضات ناخوشایند در ماهیت و شکل آن می شود. علاوه بر این، قانونگذار از توصیه های دکترین[علما و نخبگان فکری] که اجرای آن به بهبود حفاظت از تصاویر کودکان در اینترنت کمک می کند، بهره لازم را نبرده است.

ارقام گیج کننده ارائه شده در ژانویه ۲۰۲۴ که توسط نویسندگان لایحه حق تصویر کودکان خردسال برجسته شده است، نشان‌دهنده گستردگی این پدیده است. به عنوان مثال، "یک کودک به طور متوسط در ۱۳۰۰ عکس منتشر شده آنلاین قبل از ۱۳ سالگی ظاهر شده است." بنابراین، لازم است والدین از پیامدهای جدی که می‌تواند از انتشار عکس‌ها یا فیلم‌هایی که فرزندانشان را در اینترنت به تصویر می‌کشد، آگاه شوند.

کودکان مانند بزرگسالان، حق دارند تصویر خود را داشته باشند که بخشی جدایی ناپذیر از حق احترام به زندگی خصوصی آنهاست (ماده ۹ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، ماده ۹ کنوانسیون حقوق کودک). والدین و سرپرستان موظفند حقوق کودک را قبل از انتشار محتوای مربوط به آنها به صورت آنلاین در نظر بگیرند (ماده ۱۲ کنوانسیون حقوق کودک). خطرات «اشتراک‌گذاری»، از جمله آزار، بهره‌کشی جنسی و باج‌گیری، توسط [نهاد دولتی] مدافع حقوق - Défenseur des droits - در گزارش سالانه سال ۲۰۲۲ درباره حقوق کودکان زیر سن قانونی برای احترام به زندگی خصوصی‌شان برجسته شده است. در نتیجه، تهیه کنندگان این لایحه در نظر گرفتند که "در جامعه ای که در حال حاضر به طور فزاینده ای دیجیتالی شده است، احترام به زندگی خصوصی کودکان به عنوان شرط امنیت، رفاه و رشد آنها ضروری در نظر گرفته شود". با این حال، این پرسش مطرح می‌شود که آیا مداخله قانونی بهترین راه برای تضمین حمایت از کودکان و وجهه آنها می باشد؟ آیا آگاهی‌بخشی بیشتر از طریق رویکردی آموزشی که هدف آن پیشگیری از خطرات ناشی از مواجهه کودکان با اینترنت است، حاصل نمی‌شود تا از طریق قانون‌گذاری؟

کودک فردی مستقل و دارای حقوق ذاتی است، نه صرفاً شیئی که توسط والدین مدیریت شود. کودک باید در تمام جنبه‌های زندگی، به‌ویژه در احترام به حریم خصوصی خود در اینترنت، به‌عنوان صاحب حق شناخته شود. به صراحت،[برابر قانون] مقرر شده است که حق تصویر کودک خردسال به‌صورت «مشترک» توسط هر دو والدین، با در نظر گرفتن نظر کودک، حمایت شود.

در واقع، اگر بین والدین اختلاف نظر وجود داشته باشد، متن قانون توضیح می‌دهد که قاضی می‌تواند یکی از والدین را از «انتشار یا پخش محتوای مربوط به کودک بدون اجازه والد دیگر» منع کند. این امر والدین را ملزم می‌کند که کنترل تصویر کودک خود را در دست بگیرند.

هنگامی که کودک به بلوغ کافی رسیده باشد، باید در تصمیماتی که والدین در مورد حریم خصوصی او اتخاذ می‌کنند، مشارکت داشته باشد؛ همان‌گونه که در کنوانسیون حقوق کودک مقرر شده است.

در موارد جدی نقض کرامت کودک، متن قانون امکان واگذاری اجباری اختیارات والدین را فراهم می‌کند. بنابراین، قاضی می‌تواند در موارد بسیار جدی، به سلب کامل حق اِعمال اختیارات والدین اقدام کند.

اگرچه می‌توانستیم کاستی‌ها را پیش‌بینی کنیم، این قانون تصویب‌شده نگرانی‌های ما را تأیید کرد، چرا که انحرافات و مقررات زائد را در حوزه‌ای افزایش می‌دهد که با توجه به توصیه‌های دکترین، هنوز کارهای زیادی برای انجام دادن وجود داشت. این قانون باید با آگاهی‌بخشی همراه شود. اجرای پویش‌های اطلاع‌رسانی و آموزشی ضروری است. به‌عنوان مثال، باید در مورد پدیده‌هایی مانند گِرومینگ (جلب اعتماد کودکان برای سوءاستفادهجنسی یا سایر موارد) یا شکارگری علیه خردسالان در اینترنت، آگاهی ها افزایش یابد.

این‌ها گام‌های ملموسی رو به جلو هستند، اما بدون بلندنگری لازم و نگرش فراگیر . در دنیای تبلیغاتی که هرچه بیشتر دیجیتالی می‌شود و اینفلوئنسرهای کودک با تبلیغ برندها و خدمات در شبکه‌های اجتماعی خود یا خانواده‌شان قدرت بازار را به دست می‌آورند، مقررات برای حفاظت از حقوق آن‌ها همچنان بسیار عقب مانده است.